

دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

گروه جغرافیای سیاسی

پایان نامه تحصیلی برای اخذ کارشناسی ارشد M.A

رشته: جغرافیای سیاسی

موضوع: نقش ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک کریدور شمال-جنوب در توسعه استان گیلان

استاد راهنما:

دکتر سیدعلی پورفیکوهی

استاد مشاور:

دکتر عمران علیزاده

نگارش:

اسمعیل شعبان پورصابر

بهمن ۱۳۹۰

مرکز بررسی و مطالعات راهبردی

اجرای این پایان نامه مورد حمایت مالی سازمان بنادر و دریانوردی قرار گرفته است و سازمان به عنوان تنها مرجع حاکمیتی کشور در امور بندری، دریایی و کشتیرانی بازرگانی به منظور ایفای نقش مرجعیت دانشی خود و در راستای تحقق راهبردهای کلان نقشه جامع علمی کشور مبنی بر "حمایت از توسعه شبکه‌های تحقیقاتی و تسهیل انتقال و انتشار دانش و سامان‌دهی علمی" از طریق "استانداردسازی و اصلاح فرایندهای تولید، ثبت، داوری و سنجش و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی یکپارچه برای نشریات، اختراعات و اکتشافات پژوهشگران"، اقدام به ارایه این اثر در سایت SID می‌نماید.

سازمان بنادر و دریانوردی

چکیده

استان گیلان در تاریخ ایران در ابعاد نظامی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی. همچنین تنوع اقلیمی و قومی و به تبع آن تنوع فرهنگی از دیرباز مورد توجه و منحصر به فرد بوده است و همین ویژگیها موجب شده که این استان از نظر ژئوپولیتیکی دارای امتیازات منحصر به فرد می باشد و از این رو از دیرباز واجد تغییرات و تحولات عدیده ای در اوضاع اجتماعی و سیاسی منطقه و محیط پیرامونش بوده است. اکنون آشکار گردیده در واقع سیاست به تنهایی بدون اقتصاد قادر نیست محیطی شایسته و مطلوب و جهانی عاری از خشونت و درگیری برای انسانها فراهم سازد. در واقع سیاست و اقتصاد همگی اجزا و تار و پود نظام اجتماعی را تشکیل می دهند که پرداختن به هر یک بدون در نظر گرفتن تأثیرات متقابل دیگری نتیجه منطقی در برداشته و تنها به درک مجرد غیر واقعی از جهان منجر می گردد. بسیاری از مباحث مهم و چالش های اساسی در کشور خواه در بخش اقتصاد، خواه در سیاست چه در زمینه توسعه، چه امنیت، رنگ و بویی ژئوپولیتیکی و ژئواکونومیکی دارد. بسیاری از منازعات منطقه ای و جهانی و نیز استقلال طلبی ها، ریشه در بی توجهی به سیاست و اقتصاد جامعه و ساز و کارهای نهفته در درون بخشهای مادی و غیر مادی دارد، هم از این رو است که مطالعه نظام های جاری در خلق و خوی اجتماعی، باورهای مذهبی، منش، رفتار، سلوک، عادات، آداب و رسوم و نحوه زندگی افراد تشکیل دهنده جامعه، اهمیت خاص می یابد، نتیجه چنین توجهی پدیدار شدن تئوریهایی چون ژئوپولیتیک و ژئواکونومیک جهانی بوده که در آنها سیاست و اقتصاد نقش بسیار مهمی دارد. پژوهش حاضر زمینه های شناخت بخشی از حمل و نقل جهانی را فراهم می سازد با توجه به شناخت پژوهشگران دیگر، رهگشای پژوهشهای آتی شود. در پایان نامه فوق نگارنده با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به گردآوری اطلاعات پرداخته و ضمن تجزیه و تحلیل جهت پاسخ گویی به سوال زیر برآمده است: آیا تقویت نقش مناسبات سیاسی و اقتصادی در راه اندازی کریدورهای مواصلاتی و نهایتاً توسعه شهرهایی که از مسیر این کریدور قرار گرفته اند تأثیر گذاری می باشند؟ به منظور پاسخ به سوال فوق دو فرضیه زیرمورد ارزیابی قرار گرفته اند.

۱- راه اندازی کریدورهای مواصلاتی در توسعه شهرهایی که در مسیر این کریدور قرار گرفتن اند تأثیر گذار می باشند

۲- نقش مناسبات سیاسی و اقتصادی در توسعه کریدورهای بین المللی

اهداف ترسیم شده و مد نظر در این پایان نامه به شرح ذیل می باشد:

۱- مطالعه نظری در خصوص اهمیت و نقش کریدورهای بین المللی و نقش آن در توسعه استان

۲- بررسی مناسبات سیاسی کشورهای موزه دریای خزر و دریای سیاه

۳- بررسی موانع و مشکلات مربوط به کریدور بین المللی شمال - جنوب

واژگان کلیدی: ژئوپولیتیک، ژئواکونومیک، امنیت ملی، گیلان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات طرح تحقیق
۴	۱-۱- بیان مساله
۴	۱-۲- سوال تحقیق
۴	۱-۳- فرضیات تحقیق
۴	۱-۴- اهداف تحقیق
۵	۱-۵- ضرورت انجام تحقیق
۵	۱-۵-۱- جغرافیای سیاسی و مفهوم سیاست
۵	۱-۶- انگیزه انجام تحقیق
۵	۱-۷- روش شناسی تحقیق
۵	۱-۸- روش تحقیق و مراحل آن
۶	۱-۹- روش گردآوری اطلاعات (میدانی ، کتابخانه ای و غیره)
۶	۱-۱۰- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۶	۱-۱۱- محدودیت های تحقیق
۶	۱-۱۲- محدوده جغرافیایی و زمانی تحقیق
۶	۱-۱۳- پیشینه تحقیق
۷	۱-۱۴- واژه ها و مفاهیم
۹	۱-۱۵- سازمان تحقیق
۱۰	فصل دوم: مبانی تئوری (نظریه)

۱۱	۲-۱- پراکنندگی جغرافیایی ژئوپولیتیک و ژئواکونومیک جهان
۱۲	۲-۱-۱- نظام ژئوپولیتیک و ژئواکونومیک جهانی
۱۲	۲-۱-۳- جایگاه ایران در نظام ژئوپولیتیک و ژئواکونومیک جهان
۱۲	۲-۲- تأثیر ژئوپولیتیک و ژئواکونومیک بر جغرافیای سیاسی جهان
۱۳	۲-۲-۱- ژئوپولیتیک: زیربنای ژئواکونومیک
۱۳	۲-۲-۲- تأثیر جهانی شدن بر هویت ملی
۱۳	۲-۲-۳- اختلافات
۱۴	۲-۳- علم سیاست و توجه آن به انسان
۱۴	۲-۴- جغرافیای سیاسی و مفهوم سیاست
۱۵	۲-۵- ژئوپولیتیک و ژئواکونومیک
۱۵	۲-۵-۱- تعاریف ژئوپولیتیک از دیدگاه های گوناگون
۱۵	۲-۶- رویکردهای ژئوپولیتیک از بدو تولد تا کنون
۱۵	۲-۶-۱- رویکرد ژئوپولیتیک در دوره تولد
۱۷	۲-۶-۲- رویکرد ژئوپولیتیک در دوره افول
۱۸	۲-۶-۳- رویکرد ژئوپولیتیک در دوره احیاء و شکوفایی
۲۰	۲-۶-۴- رویکرد ژئوپولیتیک در دوران نوین (ژئوپولیتیک پست مدرن)
۲۳	۲-۷- دیدگاه های جدید در ژئوپولیتیک
۲۴	۲-۸- عوامل موثر در ژئوپولیتیک
۲۵	۲-۸-۱- عوامل متغیر ژئوپولیتیک
۲۵	۲-۸-۱-۱- جمعیت
۲۵	۲-۸-۱-۲- منابع طبیعی
۲۶	۲-۸-۱-۳- نهادهای سیاسی و اجتماعی
۲۷	۲-۹- دولت و علت وجود آن

۲۸	۲-۱۰- ملت و ملیت
۲۹	۲-۱۰-۱- عوامل عینی پیدایش ملت
۲۹	۲-۱۰-۱-۱- نژاد و خویشاوندی
۳۰	۲-۱۰-۱-۲- اشتراک دین
۳۰	۲-۱۰-۱-۳- اشتراک زبان
۳۰	۲-۱۰-۱-۴- سرزمین مشترک
۳۰	۲-۱۰-۱-۵- تاریخ مشترک
۳۱	۲-۱۱- هویت ملی
۳۱	۲-۱۲- مفهوم امنیت ملی
۳۲	۲-۱۲-۱- عوامل تهدید کننده امنیت ملی
۳۷	فصل سوم: ویژگی های جغرافیایی استان گیلان
۳۸	۳-۱- مشخصات جغرافیای طبیعی استان گیلان
۳۸	۳-۱-۱- چشم انداز گیلان
۳۹	۳-۱-۲- موقعیت و محدوده جغرافیایی گیلان
۴۱	۳-۱-۳- آب و هواشناسی
۴۳	۳-۱-۴- پوشش گیاهی استان گیلان
۴۳	۳-۲- موقعیت منطقه ی آزاد تجاری - صنعتی انزلی
۴۶	فصل چهارم: یافته های تحقیق
۴۷	۴-۱- یافته های توصیفی
۴۶	۴-۱-۱- کریدور شمال - جنوب
۵۲	۴-۱-۲- کریدور شرق - غرب یا جاده باستانی ابریشم
۵۳	۴-۱-۳- کریدور جنوبی آسیا
۵۴	۴-۱-۴- کریدور تراسیکا

۵۵	۵-۱-۴-کریدور آلتید
۵۶	۲-۴-چشم انداز مناطق آزاد تجاری صنعتی ایران
۵۶	۱-۲-۴-مقایسه وضعیت بازار کالای عمومی ، نفتی و مسافری
۵۷	۲-۲-۴-آمار کالای عمومی ، نفتی و مسافری
۵۸	۳-۲-۴-دریای خزر کانون استخراج مواد نفتی
۵۹	۳-۴-نقش ایران در ترانزیت مواد سوختی
۵۹	۱-۳-۴-مزایای مسیر ترانزیتی ایران
۶۰	۲-۳-۴-فرصتها و معیارها در بخش مواد نفتی
۶۱	۳-۳-۴-مزایا و اثرات ترانزیت مواد نفتی
۶۱	۴-۴-نقش ژئواکونومیکی ایران
۶۲	۱-۴-۴-موقعیت اقتصادی ترانزیتی ایران عامل تحریک استعمار
۶۲	۲-۴-۴-چرا ترانزیت؟
۶۳	۳-۴-۴-اهمیت یافتن نقش بارز ایران در معادلات جهانی آینده
۶۴	۴-۴-۴-تهدیدهای ترانزیتی
۶۴	۵-۴-۴-راهکار
۶۶	فصل پنجم: آزمون فرضیه ها و نتیجه گیری
۶۷	۱-۵-آزمون فرضیه ها
۶۹	۲-۵-نتیجه گیری
۷۲	منابع